

Zborovite na drugarot Tito, vo koi se ukažuva
na nekoj od osnovnите проекци на нашата съвремена уметност,
имат голям и поситивен ефект върху най-широката юношест, а посебно
върху уметничките средини в кръгови. Тие се привлекат като решително
зашемане умствота да се отцепи от своите внатрешни неотпор-
ности, от една тъжна нависка, за една неизвестна съвместна съвместна
и умствена ръстка кон едни горими хади. То таа освоюва со-
ществено външно внатрешно значение, а тоа и самото општество
като и процесите върху него да се развиваат по съвместно и по непре-
мен, заподобявайки, за което на наш идеал и историческа неиз-

A. Ne "Zajedničke" na
bežnoće i pravilne
fryžarske liter
felycija, monumente —
sticanja i tolkavanja. Vo prosporut se nis-
rata, umetnosti i literaturata kako su se obiduvaat da se nase-
lat na frazlični, često sprotivni, pa i istaknute koncepcii,
ili ako se poslutime so ~~poljubac~~ na spna ve- ke nadminata, neade-
kvatna, od vremeto i literaturata otvorena konfrontacija, — ~~poljubac~~
Na tie obidi se dviši od ravnici Šematski, simplicistički,
vulgarni i primitivni sfakanja na realizmot do najekstremni la-
rpukartički sfaknja na modernizmot što vsušnost nemaat ni-
kakva vraka so duhot na sovremenata moderna umetnost. Tuka treba
da se dodadat i mislenjata deka ovie ukažuvanja kriyat vo sebe
opasnost od administrativno rešavanje na odiosite pomegu opšte-
stvo i umetnost, od ograničuvanje na umetničkata sloboda,
opasnost umetnosta da se vovleče vo goli pragmatistički tekovi,
da stane obična opštetsvena poračka.

Zborovite na drugarot Tito, vo koi se ukažuva na nekoi od osnovnите проблеми на нашата современа уметност, имаат голем и позитивен одлив во најшироката јавност, а посебно во уметничките средини ~~krugovi~~. Tie se претфаат како решително заземање уметноста да се ослободи од своите внатрешни неотпорности, од site tugi navevi, заeden нејзинавистина сloboden i ušte ~~pobr~~ rastež kon onie gornini kade što taa освојува со силата на своето внатрешно значење, а со тоа и самото општество како и процесите во него да се развијаат по слободно и по непречено кон onie повисоки облици što se i naš ideal i istoriska neизбјегност.

Megutoa, ne bi можело да се рече дека не постојат и извесни произволни, ~~конфузни~~, конформистички и разни други сфаканja и толкуванија. Во просторот на мислата Титова за културата, уметноста и литературата како да се обидуваат да се наследат најразлични, често спротивни, па и исклучиви концепции, или ако се послужиме со ~~fazni~~ ~~fazni~~ на онази веке надмината, неадекватна, од времето и литературата отфрлена конфронтација, - ~~како~~ ~~диктатор~~ на тие обиди се движи од разни видови шематски, simplicistički, vulgarni и прimitivni сфаканja на реализмот до најекстремни ларпуктистиčki сфаканja на модернизмот што всуност нemaat никаква врска со душот на современата модерна уметност. Тука треба да се додадат и мисленјата дека овие укаžувања кријат во себе опасност од административно решавање на односите помеѓу општество и уметноста, од ограничување на уметничката слобода, опасност уметноста да се вовлече во голи pragmatistički текови, - да стане обична општествена порачка.

Se razbira, ovie sfakanja nemaat ništo zaedničko so Titovata misla za umetnosta što izvira od duhot i osnovnite stavovi na Programata na našiot Sojuz. Tie se lišeni od sekakva osnova i poradi faktot što našiot opšttestven sistem i oblicite vo koi se odvivaat opšttestvenite procesi onevozmožuваат sekakov podrug pristap kon umetnosta osven kako kon slobodno tvorečko dviženje vo ovaa oblast. Ona pak kon što se svrtuva našeto внимание тоа е потребата од поголема извршост, поголема автентичност, откривanje и уметничко транспонирање на оние суštini što ги носи со себе нашот живот, нашето опšttestveno битие. Уметничкиот израз не е само естетска ткука и идејна категорија, како što i umetnosta nemože da egzistira von svoite vremenski i opšttestveni koordinati.

Toj prozor^{ec} na razni идејно - естетски струенja, тој уметнички израз - тоа е еден од централните проблеми и повод на mnogu diskusии и polemiki. Razgleduvan poveke или помалку како чисто естетски проблем, тој не доведе до edno prefineto neguvanje на уметничкиот збор, откри mnogu novi соズвуčја, тajni на каžuvanjeto, nepozнати односи, но недостатно врзан за својата идејна основа, ja ограничи уметноста само на тој израз, ja zatvoril vo sebe, па ако можеме да речеме дека днес раполагаме со таков израzen instrument so кој може да se izveduваat bogati orkestraciili na zborot, so nek помало право можеме да tvrdime дека ваквиот пристап кон овој проблем доведе и до izvesni lutanja i rasčekor megu sodržinите što treba da se izrazat i samot izraz, ili so drugi зборови do otkinuvanje na уметничката свест од životoč, od nejzinite materijalni prepostavki, od objektot za kogo svesta imeno i treba da bide svest. Taka отkinata, taa stantuva подлоžна

fonot na

na mnogu tugi vlijanija i senki što pagaat ne samo od sprotivnostite vo koi se dviži našiot opšttestven razvitok, tuku i pretstavuva direktno tugo idejno optovaruvanje, obeleženo kako totalno neveruvanje vo čovekot i ~~antihumanistička~~ akcija, što e sosem sprotivno na našite osnovni idejni i etički intencii i na stvarnosta na našite socijalistički odnosi niz koi se vodi najgolemata istoriska bitka, bitka za očovečuvanje na čovekot.

Sprema toa ne stanuva zbor za administrativeni ili nekoj drug pritisok, niti pak za ograničuvanje slobouata na umetničkoto tvoreštvo, tuku za utvrduvanje na onie idejno - estetski osnovi na umetnosta bez koi taa nemože da se zamisli kako umetnost na edno opšttestvo što se razviva svesno i organizirano vo pravec na potpolna afirmacija na čovečkata ličnost.

Bi bilo tragično za sekoj vistinski tvorec, ako poradi nedorazbiranje ili od nekoi drugi pričini, prestane da ja sluša svojata umetnička sovest, se izneveri sebe si i svojot tvorečki imperativ. Našeto opšttestvo ima potreba od poveke izraziti tvorečki individualnosti, od poveke trajni umetnički poštiganja. Pravo na sekoj tvorec e da ja bara i da ja ostvaruva slobodno svojata umetnička vizija. Negovoto tvorečko gradilište nema sekogaš jasni konturi, ne e i nemože da bide čisto. No soznavanjeto na ovaa vistina dali nè osloboeduva od pravoto da vlezeme vo toa gradilište, da go markirame ona što pretstavuva ideen šverc, što e tugo, nesocijalističko, nehumano, dali go opravduva našeto pasivističko i liberalističko povedenie? Vpročem, suštinata na problemot ne e vo prostata vistina za čistotata, odnosno nečistotata na gradilišteto, tuku vo našiot jasen, iskljuciv, nedvosmislen i pred se aktiven odnos kon site idejni stariziran,

struenja što gi srekavame vo našata umetnost. Revolucionerot prestanuva da bide revolucioner ako go izgubi usetot za novoto za utrešnoto, ~~ако уметничките~~ no toj dvapati pobrgu prestanuva da bide toa ako vo negovite pretstavi za novoto i utrešnoto ne se krie vsušnost ništo ~~друго~~ tuku pomodarsko, konjunkturnoto, kvazimodernoto, kako i slepiloto na snobizmot.

Otsustvoto na takov ideen i revolucioneren odnos - vo toa e suštinata na problemot. Umetnicite - komunisti ne samo sto neistapuvaat svesno i ~~активно~~ protiv site negativni pojavи vo umetnosta, tuku se često i nositeli na razni nezdravi odnosi, neprincipielni konfrontацији i sudiri što nosат ~~прогресивна~~ estetska lušpa, a se korenat vo žaburnikot na ličnite neiživeani strasti i privatni smetki. Da ne e taka, zar bi moželo da se tolerira, pa i pothranuva nemalu rasprostranetoto mislenje deka Marksizmot e zastareno učenje, deka e nemoguća da pronikne во тајните на уметничкото творештво, па se vadat tugi ~~дејни~~ oružja, se siminja, starata ~~речи~~ rga od niv i se trga vo pohod за освојување на nepoznatите предели во umetnosta. Megutoa, visti-askoto moderno oružje - тоа е naučnata marksističko-leninistička teorija чие творешка примена може да не upati kon najpravilni i najcelosni rešenija na teškite i složeni estetski problemi. Zatoa pred našite umetnici, a vo prv red ~~пред~~tie što se komunisti, stoi neophodnosta ne samo da go napuštat terenot na neprincipielnite istapi, tuku i da go izgradat svoeto idejno akciono edinstvo i, koristeјќи ги site pozitivni postiganja i iskustva na sovremeniot свет, од материјалистички, marksističko - leninistički poziciji da gi objasnuvaат fenomenите на дenešната, opштествени и уметнички, заземајќи активен, revolucioneren stav kon ona što mu е

tugo i nesvojstveno na socijalizmot i socialističkiot čovek.

Vo svetlinата на проблемите што се обидов да ги поставам, посебно се отчува проблемот за взаимодносот помеѓу општеството и уметноста, односно уметникот. Често, на општеството му се упатуваат осетри зabeleški дека неговите институции и органи ја дovedуваат во прашанje уметничката слобода. Organите на општественото управување се smetaat за tela bez kvalifikacii да судат и решаваат за уметничките проблеми, дека во нив седат "ovlasteni" претставници на општеството nasproti tie што go nemaat тоа "ovlastuvanje" а se vistinski tvorci i luže na koi ^{што} edinstveno уметноста им леži na srce. Ovie prigovori, niz koi ^{што} ~~сirka~~ perčinot na eden vid уметнички aristokratizam имаат edna потка - tendencija za monopolizam во уметноста и literaturata, за isključuvanje на општеството во решавањето на уметничките проблеми, за nivno pretvoranje во свето право на уметникот. Pritoa ~~eden tie~~ ^{кој} не se jpručni tenu opšttestveni tela, se zaborava ^{deka} уметничката слобода neznači само слобода во kreiranjeto тuku i maksimalna odgovornost pred општеството, дека правото на уметничка слобода e i право на општеството на слобода od ona што може да go забави i spreči negoviot прогрес i razvitok.

Site овие приговори udiraat vo osnovите на нашот општествен систем i svesno ili nesvesno gi potkopuваат. Но во нив е izrazena i edna druga tendencija. Izneseni vo forma на kritički stav na "neovlastenite" protiv "ovlastenite", tie vsušnost kriјат во себе i nemok за tvoreško razrešuvanje на sopstvenите уметнички проблеми i dilemi, pa za nivnoto razrešuvanje se povikuва на помош administrativnata intervencija i birokratizмот. Vo taa smisla tie ne prestatuvavaat ništo poveke od obična tažačka za edna damna nadminata faza, stremež za vrakanje на општествените одnosi

na edno početno i najnisko nivo, tažačka za pozicii, za vlast.

Organite na opšttestvenoto upravuvanje kako živ

organizam što se razviva i usovršuva trpat i odredeni negativni vlijanija što zaslužuva ostra kritika. No konstruktivnata kritika što nastoi da gi sogleda site nepravilnosti i deformacii za da gi otstrani od normalniot razvitok nema ništo opšto so "kriti-

*ne smet uva sto nejg uistat na taret monopolističko brovo jemo na
edna kategorija opšttestveni radotvornici ke imaaat mnozina
vistinsko mesto evo rešavanje na site umetnički problemi. Vo
ende otte opšttestvenici ke imaaat mnozina
niv, so otvoreno suočuvanje ili sprotivstavuvanje na oddelni resturant*

kata" što saká da go negira toj razvitok. Ovie opšttestveni organi

sfakanja i mislenja, so silata i logikata na argumentite treba da se izgraduваат opštite stavovi i da se sogleduваат idnite perspektivi, a ne zad nivniot grb, vo kuloarite na dnevniite kombinacii što neizbežno vodi vo neprincipielnost i malgoragansko ozboruvanje.

Voniv bezdrugo treba da sedat luže na koi umetnosta im leži na srce i koi ke imaaat i hrabrost i dostoinstvo da se izvišat na svoite lični interesi za objektivna i nepristrasno deluvanje so što ke ovozmožat ovie opšttestveni organi da stanat i opšttestvena svest i umetnička sovest na našeto vreme.

Toa pak ne može da ne se odrazi pozitivno i na samata umetnička atmosfera i vo sozdavanjeto na uslovi za ušte pogolema afirmacija na našata kultura, umetnost i literatura.

Tie luže nema da ja čuvstvuvaat vo svojata bližina senkata na zavista, ozboruvanjeto, neprincipielnosti. Sveni za odgovornosta što ja nosat vo imeto na opšttestvoto, tie ke gi ostvaruvaat svoite prava vo sklad so materijalnите i duhovni interesi i možnosti na toa opšttestvo.

Najsetne zošto da se stramime ili plašime otvorenio da rečeme deka kako komunisti treba so čuvstvo na najgolema odgovornost da gi branime tie-interesi na našeto opšttestvo,